

УДК: 378.146

Л. П. Максимова

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-НАВЧАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ

Соціально-економічні перетворення, що відбуваються в Україні і світі, тенденції розвитку ринкових відносин, глобалізаційні процеси та перехід людства від пост-індустріальних до науково-інформаційних технологій потребують підготовки фахівців орієнтованих на нові реалії життя.

«В умовах формування інформаційного суспільства функціональною потребою національної вищої освіти виступає не тільки здатність передачі нагромадженого в попередні роки обсягу знань та навичок, але й спроможність фахівців з вищою освітою сприймати наукові ідеї, технічні новачі і методи виробництва, можливість використання ними на практиці інноваційних, креативних підходів до вирішення конкретних виробничих завдань і проблем» (Калінічева Г. І., 2009, с. 25).

«Динамічний розвиток інноваційної соціально-виробничої структури є неможливим без людини творчої, ініціативної, здатної самостійно формулювати достойну мету і знаходити адекватні шляхи її досягнення» (Ярошенко А. О., 2009, с. 11).

Вимоги до підготовки фахівців у галузі економіки та підприємництва в сучасних умовах господарювання орієнтовані на забезпечення їх готовності до самостійного рішення професійних практичних завдань та здатності до творчої діяльності на робочому місці; формування потреби у підвищенні рівня знань, кваліфікації та безперервної самоосвіти; уміння працювати в колективі і керувати їм; на формування умінь працювати з сучасною обчислювальною технікою та використовувати можливості інформаційних технологій в професійній сфері.

Метою даної статті є доведення ефективності педагогічних умов функціонування інформаційно - навчального середовища ВНЗ економічного профілю, яке зорієнтоване на вирішення завдань

професійної підготовки майбутнього економіста.

Теоретичний аналіз проблем професійної підготовки фахівців економічного профілю та інформатизації вищої економічної освіти, вивчення сучасного стану забезпечення професійної підготовки фахівців у ВНЗ економічного профілю засобами інформаційно – комунікаційних технологій надали можливість розробити структуру інформаційно – навчального середовища вищого навчального закладу (ІНС ВНЗ) економічного профілю (рис.1).

Нами визначено педагогічні умови та критерії ефективності, за якими можна оцінити якість професійної підготовки майбутніх фахівців – економістів засобами ІНС, що потребує експериментальної перевірки.

До педагогічних умов ми віднесли: організаційно – методичне забезпечення процесу навчання у ІНС ВНЗ; відповідність змістовної частини ІНС ВНЗ економічного профілю вимогам до професійної підготовки економістів на даному етапі розвитку суспільства та вимогам ринку праці; вироблення стилю педагогічної діяльності викладачів, зорієнтованого на формування інформаційної культури студентів та підвищення власної інформаційної культури; забезпечення мотивації студентів до використання ІКТ у професійній діяльності, виховання потреби до постійного самовдосконалення та навчання протягом життя; педагогічний моніторинг процесу професійної підготовки фахівців.

Критеріями для оцінки рівня професійної підготовки майбутніх економістів засобами ІНС ВНЗ нами виділені: практично – професійної спрямованості, функціонально – компетентнісний, ціннісно – орієнтаційний, інформаційно – інтерактивний. Рівні готовності майбутніх економістів до професійної діяльності, відповідно до

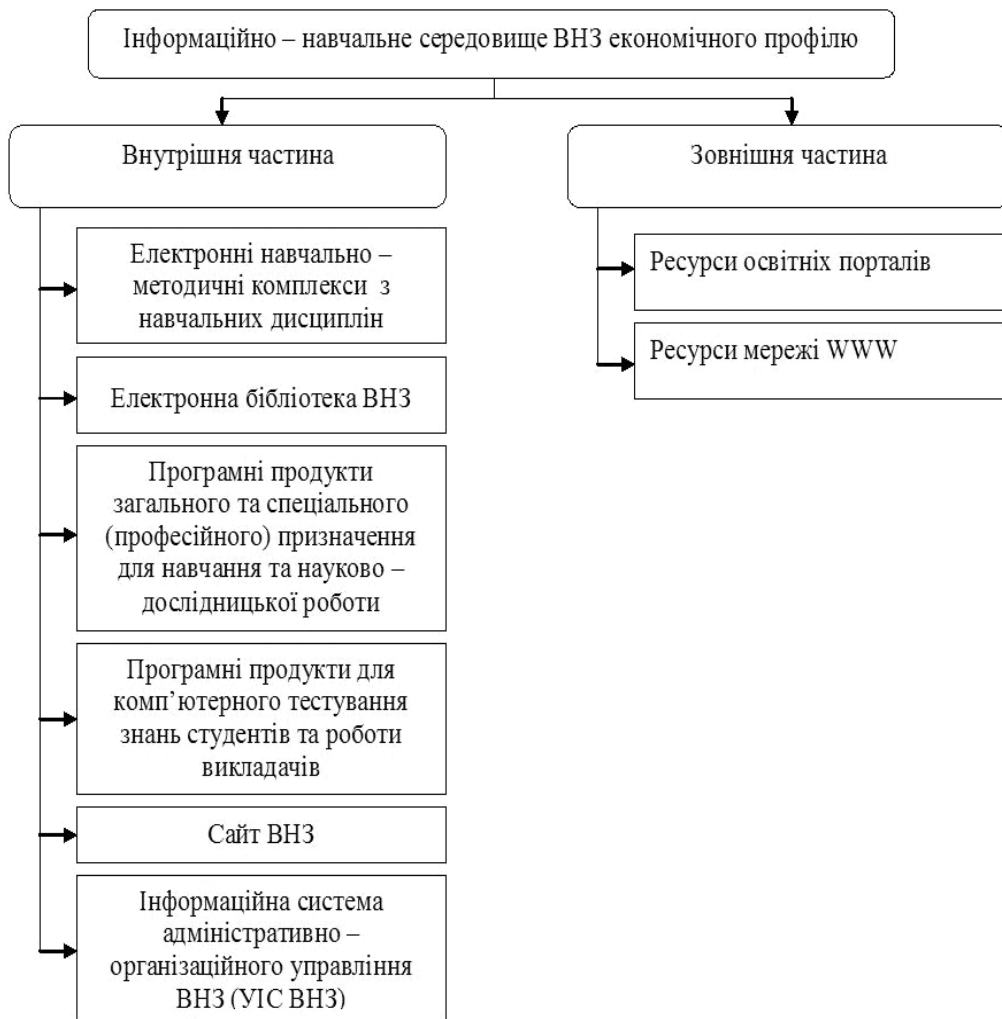

Рис.1. Структура інформаційно – навчального середовища ВНЗ економічного профілю

означених критеріїв, нами визначені як: високий (творчий), достатній (продуктивний), задовільний (репродуктивний).

При розробці та проведенні педагогічного експерименту було враховано рекомендації щодо ефективного проведення експерименту Ю. К. Бабанського, О. В. Бережної та В. В. Краєвського, які важливими умовами ефективного проведення педагогічного експерименту визначали: попередній ретельний теоретичний та історичний аналіз явища, вивчення масової практики для максимального звуження поля експерименту та його завдань; конкретизація гіпотези, виділення в ній новизни, незвичайності, протиріччя з існуючими думками, що вимагають експериментального доказу; чітке формулювання завдань експерименту, визначення ознак, за якими будуть вивчатися явища, критеріїв оцінки; коректне визначення

мінімально необхідної, але достатньої кількості числа експериментальних об'єктів з урахуванням цілей і завдань експерименту, а також мінімально необхідної тривалості його проведення (Бережнова О. В., Краєвський В. В., 2010; Бабанський Ю. К., 1998)

Дослідницький етап нашого педагогічного експерименту, який проводився з 2008 по 2012 роки, включав констатувальний, формувальний та контрольний експерименти, які були направлені на підтвердження або скасування висунутої гіпотези: якість професійної підготовки фахівців у вищих навчальних закладах економічного профілю залежить від дотримання педагогічних умов функціонування ІНС ВНЗ.

Констатувальний експеримент був спрямований на визначення вимог роботодавців до рівня професійної підготовки фахівців економічного профілю; встанов-

лення фактичного рівня професійної підготовки фахівців у вищих навчальних закладах економічного профілю, володіння ними професійними вміннями і навичками в умовах існуючої традиційної системи навчання та відповідність їх вимогам роботодавців. Перелік завдань та методи проведення констатувального педагогічного експерименту представлені в табл. 1.

В наслідок проведення констатувального експерименту визначено основні недоліки у професійній підготовці майбутніх економістів: недостатність практично – професійних та аналітичних навичок, вміння реалізовувати професійні завдання засобами ІКТ та самостійності при вирішенні проблемних ситуації професійного характеру, брак комунікативних навичок при роботі з клієнтами та в робочій групі, досвіду письмового та усного спілкування.

Формувальний експеримент поводився з метою перевірки впливу, визначених в результаті дослідження, педагогічних умов забезпечення якості професійної підготовки майбутніх економістів засобами ІКТ за критеріями ефективності професійної підготовки засобами інформаційно – навчального середовища; ефективності моделі забезпечення якості професійної підготовки майбутніх економістів в умовах функціонування ІНС ВНЗ економічного профілю.

За умовами експерименту навчання студентів контрольних груп відбувалося традиційним способом без використання ресурсів ІНС ВНЗ. Навчання студентів експериментальних груп відбулося в рамках традиційних методів та засобів навчання із використанням ресурсів ІНС ВНЗ для його підтримки та як основи для самостійного вивчення дисциплін. Формувальний експеримент проводився у реальних умовах навчально-виховного процесу. Була використана паралельна структура експериментального дослідження, яка передбачала обирання по можливості однакових за кількісним складом, якісними показниками навчальних груп, які розглядалися як однорідні об'єкти дослідження. Ці групи були об'єктами спостереження, що дало можливість порівняти вихідні та кінцеві характеристики.

Для реалізації формувального експерименту був розроблений електронний інформаційно - навчальний ресурс, побудований на платформі «KSENY», яка дає можливість студентам всіх форм навчання користуватися електронними навчальними ресурсами інституту в режимі віддаленого доступу. Інтерактивне спілкування викладачів із студентами та студенті між собою проходило в двох режимах: 1 - синхронному (on-line) у формі дискусії в чатах, відео - семінарів, відео – конференцій, в блогах; 2 - асинхронному

Таблиця 1

Методика проведення констатувального педагогічного експерименту

Завдання	Методи
визначення вимог роботодавців до рівня професійної підготовки фахівців економістів	бесіда з роботодавцями
визначення ступеня задоволеності роботодавців якістю професійної підготовки студентів економічного профілю та визначення недоліків у їх професійній підготовці на думку роботодавців	анкетування роботодавців - представників баз виробничої та переддипломної практик
визначення недоліків у професійній підготовці фахівців економічного профілю на думку студентів	анкетування студентів
з'ясування причин виникнення недоліків у професійній підготовці майбутніх фахівців економічного профілю	анкетування студентів, бесіда з викладачами; аналіз навчальних планів
з'ясування рівня використання ІКТ та ресурсів WWW у професійній підготовці майбутніх економістів	опитування студентів та викладачів

(of-line) у формі електронного листування або шляхом проведення форумів.

У процесі апробації електронних ресурсів були розроблені навчально-методичні рекомендації по роботі з ними та проводилися семінари для викладачів і студентів.

Для супроводу процесу підготовки фахівців, забезпечення планування, контролю, обліку, аналізу, обміну даними, тобто забезпечення управління та моніторингу процесу підготовки фахівця на основі інформаційної системи «ІС: Підприємство 8.2» було розроблено інформаційну систему засобами якої автоматизовано роботу приймальної комісії, кафедр, деканатів, навчально – методичного центру, центру перепідготовки кадрів та підвищення кваліфікації, бухгалтерії, відділу кадрів, господарського підрозділу, заступників директора та директора (для роботи кожної структурної одиниці розроблено власний інтерфейс). Розроблена інформаційна система дозволяє здійснювати контроль та накопичувати інформацію про навчання в інституті особи з моменту подачі заяви в приймальну комісію на обрану спеціальність до зарахування до контингенту студентів, від зарахування до першої сесії, завершуючись підготовкою додатку до диплома та випуском фахівця. Використання аналітичних даних управлінської інформаційної системи дає можливість впливати на ставлення студентів до навчального процесу, регулювати рівень відвідування ними аудиторних занять, виконання навчальних планів і програм. Ці дані враховуються при визначенні найкращих та найгірших навчальних груп та окремих студентів, формування рейтингу академічних груп, що є підставою для підвищення свідомості студентів та якості навчання.

Для донесення до зовнішніх користувачів та студентів оперативної інформації про діяльність інституту, його сьогодення та наукові надбання, організацію навчального процесу, роботу підрозділів, правила прийму, підтримки зв'язку з іншими науково – освітніми установами, персоналізованого доступу студентів до електронних навчальних ресурсів реалізовано роботу сайту (www.ki-duer.com).

У ході формуального експерименту відбувалося дослідження впливу на якість підготовки майбутніх фахівців ІНС в експериментальних групах, корегування його структурних елементів, фіксувалися результати навчання експериментальних та контрольних груп студентів. Фіксування результатів дослідження в процесі проведення експерименту здійснювалось шляхом записів результатів тестування, написання студентами контрольних робіт, виконання завдань професійного спрямування після чого проводився порівняльний аналіз результатів.

На цьому етапі експериментальної роботи було проведено апробацію моделі професійної підготовки майбутніх фахівців економічного профілю в умовах функціонування ІНС ВНЗ та підтверджено ефективність визначених педагогічних умов його функціонування.

Контрольний експеримент був спрямований на підтвердження достовірності результатів, отриманих під час формуального експерименту, включав повторну перевірку й узагальнення отриманих результатів. Оцінка рівня професійної підготовки майбутніх фахівців економічного профілю (високий, достатній, задовільний) здійснювалась в експериментальних та контрольних групах за допомогою діагностичних методик (табл. 2) за виділеними критеріями.

Контрольний експеримент підтвердив достовірності результатів, отриманих під час формуального експерименту.

Таким чином, дослідницький етап нашого педагогічного експерименту підтвердив гіпотезу, що якість підготовки фахівців у вищих навчальних закладах економічного профілю залежить від дотримання педагогічних умов ефективності функціонування комплексного ІНС ВНЗ економічного профілю.

Наступним етапом є аналіз результатів, отриманих під час контрольного експерименту, математичними та статистичними методами (методи описової статистики, критерій Персона, U-критерій Манна – Уїтні) з метою підтвердження або скасування висунутої гіпотези.

Таблиця 2

Перелік критеріїв та діагностичні методики для оцінки рівня професійної підготовки майбутніх фахівців економічного профілю

Критерій	Методика	Мета перевірки
функціонально – компетентнісний	контрольна робота (рішення практичних завдань трьох рівнів складності)	оцінити якісні зміни рівня сформованості практичних професійних умінь та навичок щодо вирішення ситуаційних завдань професійного характеру, рівня професійної самостійності при прийнятті управлінських рішень
практично – професійної спрямованості	тестування, розв'язання ситуаційних завдань	оцінити якісні зміни рівня мобільності перенесення теоретичних професійних знань (економічних теорій, економічних категорій, законів, правил сучасної економіки) у практичну діяльність, їх обсягу та глибини; ступеню використання новітніх методів і технологій в професійній діяльності
ціннісно – орієнтаційний	анкетування	оцінити якісні зміни рівня внутрішньої мотивації та інтересу до професійної діяльності, потреби в розвитку власних професійних здібностей та професійного самовдосконалення, здатності працювати у команді для рішення професійних задач
інформаційно - інтерактивний	розв'язання ситуаційних завдань	оцінити зміну рівня сформованості умінь спілкування засобами ІКТ в професійній сфері, здатності вільно орієнтуватися в інформаційному просторі при вирішенні професійних завдань

Література

1. Калінічева Г.І. Модернізація системи вищої освіти України в контексті національних пріоритетів XXI століття / Г.І. Калінічева // Вісник Черкаського університету : науковий журнал – Вип. 154. – Черкаси : Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, 2009. – С. 23–29.
2. Ярошенко А.О. Потенціал і ефективність освітньо-інформаційної політики. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2009. – 256 с.
3. Педагогика: [учеб. пособ. для студ. пед. ин-тов] / Ю.К. Бабанский, В.А. Слостенин, Н.А. Сорокин; Под ред. Ю.К. Бабанского. – М. : Просвещение, 1988. – 479 с.
4. Бережнова Е.В. Основы учебно-исследовательской деятельности студентов / Е.В. Бережнова, В.В. Краевский. – М.: Академия, 2010. – 128 с.

Л. П. Максимова

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-НАВЧАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ

У статті представлено мету, зміст та методику проведення основних етапів педагогічного експерименту, метою якого є доведення ефективності педагогічних умов функціонування інформаційно-навчального середовища ВНЗ економічного профілю за виділеними критеріями ефективності та рівнями готовності майбутніх економістів до професійної діяльності.

Ключові слова: педагогічний експеримент, методика експерименту, критерії ефективності.

Л.П. Максимова

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ ИНФОРМАЦИОННО-ОБУЧАЮЩЕЙ СЕРЕДЫ ВЫСШЕГО УЧЕБНОГО ЗАВЕДЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОГО ПРОФИЛЯ

В статье представлена цель, содержание и методика проведения основных этапов педагогического эксперимента, целью которого является доведение эффективности педагогических условий функционирования информационно-обучающей среды ВУЗа экономического профиля по выделенным критериям эффективности и уровням готовности будущих экономистов к профессиональной деятельности.

Ключевые слова: педагогический эксперимент, методика эксперимента, критерии эффективности.

L. Maksymova

PEDAGOGICAL CONDITIONS EFFICIENCY OF INFORMATION-LEARNING ENVIRONMENT FOR THE UNIVERSITY OF ECONOMIC PROFILE

The given article presents the content and methodology of the research phase of the teaching experiment (claiming, molding, controlling), which aims to prove the effectiveness of pedagogical conditions of information-learning environment functioning for the university of economics - oriented to the tasks of preparing future economists. The structure of information-learning environment at university of economics is offered on account of the following theoretical analysis of the problem: the state information of higher economic education in Ukraine; study of the current state of vocational training in high school of economics by means of information and communication technologies; pedagogical conditions for its effective functioning; performance criteria to evaluate the level of training of future economists means of information-educational environment of universities and level of future economists to professional activities. In the process of the molding level of experiment, everything was done due to own methods of the author. During the formative stage of the experimental work it was conducted the testing model of training future specialists economics under conditions of information-learning environment and confirmed the effectiveness of certain pedagogical conditions

of its operation. The control experiment conducted by the author's own diagnostic techniques confirmed the authenticity of the results.

Keywords: pedagogical experiment, the experimental method, performance criteria.

Рецензенти:

д. пед. н., професор, Поясок Т. Б.

к. пед. н., доцент, Шкляєва Г. О.

Стаття надійшла до редакції 10.06.13